

Олександра Гордієць. "Коляда", 2002–2003

Галина ДАЦЮК,
журналістка

Маркер часу: йдеш у Будинок звукозапису Українського радіо на допрем'єрний показ другої частини документального фільму Мирослави Барчук "Какая разница. Уроки" з її авторського проекту "Остання війна", а втрапляєш у тривожну "озвучку". Вона свавільно розвертає презентацію, водночас стаючи невідфільтрованим кадром фільму. Не дивуючись, бо вже звиклося жити в опції живого стоп-кадру. Бо щодня зависаєш між реальністю і вірою, яку герой Миколайчука висловив хрестоматійно: "Люди, це вам сниться!". І готова перечікувати цей "сон" у підземці, поки нарешті прокинеться міст через Дніпро, щоб перебраться на правий берег. І сто разів питаєш себе: як так могло статися, що у твоїй країні йде Велика війна, яка перебиває сьогоднішній рух і життя?

На правому березі "сон" не закінчується. Мабуть, відчуваючи, що остання війна стає для нього останніми днями, ворог лютує особливо. Перед самим показом оголошують п'яту повітряну тривогу, і всі вимушено спускаються в укриття. Але якщо росію лють паралізує, то наших

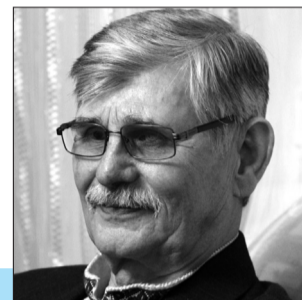
Продовження на стор. 8

Різниця як прірва

Галина Дацюк, Президент України Віктор Ющенко, Ірина Плехова, Роман Коляда

МИХАЙЛО КОСІВ

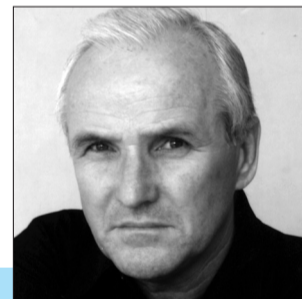
5

ВОЛОДИМИР
МЕЛЬНИЧЕНКО

12–13

КОСТЯНТИН СУШКО

14–15

Вітаємо!

Головна Рада та Центральне правління ВУТ "Просвіта" імені Тараса Шевченка в день свого 155-річчя назвали лавреатів Всеукраїнської просвітянської премії імені Бориса Грінченка.

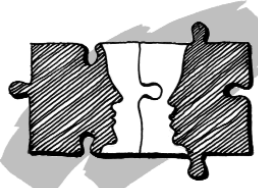
Дипломами та медалями лавреатів відзначені професори Василь Яременко, Ірина Фаріон, Павло Гриценко, Микола Тимошик, письменник Олекса Синиченко.

Це відомі в Україні і за її межами просвітяни, чия невтомна і послідовна праця примножила і зміцнила державні позиції української мови, грінченкознавства, мовного законодавства, словникарства.

Щиро вітаємо лавреатів, складаємо їм шану, бажаємо снаги, сили і натхнення для подальшої творчої праці.

Без мови немає нації! Українська – це мова Перемоги!

Більше читайте в наступному числі "Слова Просвіти".

Івано-Франківська “Просвіта” допомагає військовим

Діана ГОВЕРА,
просвітянка

Просвітяни Івано-Франківська беруть активну участь у громадсько-політичному житті та роблять вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави. “Просвіта” однією з перших почала мобілізувати ресурс для допомоги нашому війську і людям, змушеним втікати від війни...

Іде другий рік Великої війни з окупантами. Непрості випробування вимагають від нас організованості, згуртованості, високої громадянської свідомості. Тому кожен осередок міського об'єднання є осередком народного об'єднання.

Ми стоїмо на вершинах наших родів, які сильні, як українські гори, тож не маємо права їх підвести. Ми й не підведемо, бо немає у світі нічого понад цінність свободи.

В обласному НД “Просвіта” розміщено Штаб територіальної оборони, де працюють волонтери. Просвітяни і просто небайдужі іванофранківці допомагають збором коштів на потреби ЗСУ.

Штаб оборони Прикарпаття організував систематичні заняття з основ тактики і курси домедичної допомоги, які проводять ветерани АТО/ООС та фахові медики, для цивільного населення.

В Івано-Франківську створено цілодобовий колцентр “Допомога військовим” та Координаційний штаб із розміщення тимчасово переміщених осіб. У НД “Просвіта” збирають, виготовляють і передають військовим необхідні засоби, амуніцію, медикаменти та продукти харчування.

Тут також зустрічають, надають всебічну допомогу людям, які

Справа наліво: М. Гуцол, С. Волковецький, Л. Бриндзей, О. Івась, Н. Синиця, М. Січка і Д. Говера

приїжджають із областей України, де ведуться активні бойові дії.

З першого дня війни в “Просвіті” сортують отримані медикаменти, які відправляють за призначенням.

Завдяки роботі й авторитету голови МО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Марії Гуцол до волонтерської діяльності долучено і студентів-іноземців, які неодноразово поставляють медикаменти. Патріотизм, професіоналізм, людяність і жертвенність — такими якостями наділені молоді просвітяни-волонтери.

Хочеться висловити своє захоплення студентками Івано-Франківського національного медичного університету, Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу та Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника, які розфасовують товари гуманітарного призначення, а також медичними працівниками, які професійно сор-

тують лікувальні засоби. Голова міської “Просвіти” Марія Гуцол організувала сортування, пакування, відправлення у різних напрямках гуманітарної медичної допомоги, яку іванофранківці доставляють у райони бойових дій, а звіти привозять біженців, сприяють у поселенні у зручні спеціалізовані приміщення. Наші лікарі надають фахову допомогу вимушеним переселенцям та всім, хто цього потребує.

Вражає невтомний дух працівниць “Просвіти”, як-от відповідального секретаря МО ВУТ Наталії Синиці. У світлиці міської “Просвіти” вона самовіддано трудиться задля перемоги України й водночас морально підтримує інших, радить, ділиться власним життєвим досвідом, спогадами про участь просвітян у виборюванні Незалежності України.

Просвітяни Володимир Бодурко, Олег Віварченко, Орест Путько. Іван Гаврилович, Воло-

димир Шпільчак, Микола Кардашук, Ганна Дорошенко, Наталія Дяченко, Діана Говера, Михайло Січка, Віталій Ботюк, Ольга Бойчук, Лідія Бриндзей, Михайло Юськів, Ольга Людкевич, Леся Козак і просто небайдужі жителі міста, безвідносно до освіти, професії, посади, маючи в душі незгасний вогник любові до рідного краю, цілодобово роблять усе для відчутної допомоги нашим захисникам на фронті і тим, кому вона необхідна в Івано-Франківську.

“Тільки режим комендантської години перебиває роботу, а то шила б і вночі”, — каже Олена Хитра, яка організувала пошиття речей для військових. Разом із нею працюють Галина Наконечна, Наталія Дроздова, Світлана Гладка, Ганна Говера, Марія Вуянко, Марія Турчин, Ольга Синиця та Дарія Петренко. Власники краєвещького ательє Іванна Бандура купує за свої кошти та шие необхідне спорядження воїнам ЗСУ.

У тимчасово розміщеній у НД “Просвіта” кухні готують обіди для волонтерів і переселенців доброзичливі українки Марія Уляшкевич, Любов Соломон, Світлана Келлер, Галина Сивачук. Сортують і пакують лікувальні засоби Людмила Янч, Наталія Кузьмик, Валентина Костяк, Богдан Левнюк, Ігор Савчак, Надія Думанська, Богдан Гуцол, Галина Костюк, Ольга Рудик, Мар'яна Василенко та ін. Усі вони докладають зусиль, працюючи злагоджено і старанно, навіть, скажіть, із якимось здоровим фанатизмом, для наближення нашої перемоги над жорстоким і кровожерним ворогом.

Важливо, що є допомога від закордонних волонтерських організацій, небайдужих країн. У міській “Просвіті” підписано угоду про співпрацю та волонтерську допомогу з Міжнарод-

ною громадською організацією Н'юленокс Хоспел Холл та Італійською асоціацією “HELP UKRAINE ODV”, а також із “Просвітою” Італії та Польщі. За цей рік передано медичної допомоги на суму понад 2 млн грн від Італії.

23 серпня 2023 р. автобус з лікарськими препаратами на суму 1,8 млн грн від Італії прибув до міста. Усі медикаменти передано Івано-Франківській територіальній громаді в особі міського голови Руслана Марцінківка. Ця цінна, дороговартісна допомога доставлена в медичні установи сходу України та медичні пункти на передовій.

Багато іванофранківців, у т. ч. просвітян, пішли до Збройних Сил України (зокрема полку “Азов”) та Національної гвардії, щоб воювати з окупантами. Хтось знищує рашистів на передовій, хтось записався в тероборону, а хтось став волонтером. Члени Товариства “Просвіта” збирають теплі речі, ліки, продукти як для наших воїнів, так і для громадян, евакуйованих на Прикарпаття із зон бойових дій.

Голова МО ВУТ “Просвіта” М. Гуцол бере активну участь у важливих заходах міста і постійно наголошує, що “єдність українців і перемога над їхнім одвічним ворогом-москалем — це те, чого ми всі маємо не тільки прагнути, а й активно здійснювати повсякденною працею”. Сьогодні просвітяни є великою згуртованою родиною, в якій шанують традиції та з вірою в милість і поміч Господню моляться до Бога. Моляться за те, щоб 2024 рік став переможною сторінкою нашої історії, яку нині творять мільйони українців. Тож усі осередки “Просвіти” повинні бути осередками об'єднання народу навколо української національної ідеї.

Наш теплий тил — їхній неймовірний подвиг

Дмитро НИКИФОРЯК,
голова РО ВУТ “Просвіта”
ім. Т. Шевченка

Нещодавно в Банилівському опорному ліцеї відбулася зустріч учнів і вчителів з воїнами і волонтерами — випускниками школи. Вчителька початкових класів Олесь Стринадо раділа зустрічі з колишнім учнем, нині — воїном-захисником Костянтином Турашем. Він твердо вірить у перемогу України, але вважає, що це станеться швидше, якщо українське суспільство згуртується, кинувши проти ворога всі свої сили й ресурси.

Костянтин Тураш народився в Банилові 8 грудня 1999 року в родині Ярослава та Галини Турашів. Мама працювала в торгівлі, а тато — будівельником. Виростили і виховали трьох дітей: воїна Костянтина, доньку Валерію, стоматолога, і Анастасію, яка вчиться у шостому класі Банилівського опорного ліцею.

Шкільні роки (2006–2017) хлопцеві згадує як найкращі. Любив уроки біології та християнської етики. Добрим словом згадує директорку школи Любов Никифоряк, яка була прикладом доброзичливості й любові до дітей. Закінчивши школу, одразу почав працювати. У 2018–2019 роках влаштувався на роботу в Чехії. Після повернення додому зайнявся блогерством. Разом із

друзями створили канал, на якому створювали пародії на українські та всесвітньо відомі пісні. Мали мільйонні перегляди користувачів соціальних мереж в YouTube на каналі “SILIRADA”. У 2020 році команда Костянтина Тураша створила популярний відеокліп “Валентина” до дня святого Валентина, який набрав понад 20 мільйонів переглядів і визнаний найкращим в Україні. Іздали з командою по всій Україні, виступали на фестивалях.

Війна все це обірвала... Вона застала його вдома. Костянтин не панікував, усі необхідні речі в нього вже були зібрані.

На початку квітня 2022 року навідався у РТЦК та СП. Більше місяця ніс службу в роті охорони, а потім його разом з побратимами відправили на злагодження в новостворений Чернівецький 57 окремих стрілецький батальйон.

У Києві пів року проходили ретельну військову підготовку, що дало можливість вистояти під Бахмутом на нульовій лінії майже рік.

Після підготовки батальйон передислокували. Перші 30 днів бойових дій були найважчими. Спочатку навіть не зрозуміли, де вони перебувають. Справжнє пекло, постійні постріли, вибухи, будинки падали, рашисти все рівняли з землею. До того ж була зима: ані хвилини, щоб перепочити, зігрітись, висушити одяг. Шу-

кали безпечніші місця в напівзруйнованих будинках. Старались триматись разом, вести оборону. Саме тут відчув, що таке справжня побратимська дружба й підтримка.

З 16 лютого 2023 року і донині Костянтин постійно перебуває на нульовій лінії з короткими перепочинками. Підрозділ весь час під артилерійськими, танковими обстрілами та авіаударами.

Костянтин Тураш — стрілець-санітар, бойовий медик, адже під час військової підготовки в Києві пройшов відповідні курси. Їх навчали висококласні українські військові медики, а також приїжджали інструктори з країн НАТО.

Воїн пригадає, як разом із побратимом Миколою нищили вагнерівців в окопах. Одного вдалося взяти в полон. Костянтин показує відео, як вони ведуть полоненого. Здоровий, але скигить і плаче, бо боїться наших воїнів. До вагнерівців його взяли з тюрми. Костянтин каже, що вагнерівці — це лише людська подоба, а насправді це дика орда. Здали полоненого командувально і повернулися на бойові позиції.

Одного разу під час виконання бойового завдання багато побратимів отримали поранення. Костянтин та Микола надали їм медичну допомогу, допомогли евакуувати з поля бою. Після цього довелося тримати оборону вдвох, а ворог наступав з трьох

сторін. Микола працював з гранатомета РПГ-7 радянського зразка, а Костянтин — з американського кулемета М-20, що має велику руйнівну силу. Винищили чимало вагнерівців. Близько до ранку прийшла підмога, і стало легше.

Захисник розповідає, що ворожі наступили постійні. Був момент, коли при перезміні на нульові почався масований артилерійський обстріл. Довелось перейти в найближчий бліндаж на відстані 350 метрів від нульових позицій. Пробули там близько 4-х годин. Земля здригалась, ніби від землетрусу. Дивом жоден снаряд не потрапив у бліндаж.

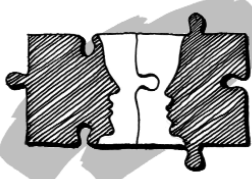
Часом доводилось іти пішки 5-6 км у повному бойовому екіпуванні в мороз чи спеку, під дощем, снігом, по бездоріжжю або ж по відкритій степовій місцевості, яку постійно обстрілював ворог. Йшли під прицілом ворожих снайперів, свистом куль, вибухів, яскравими спалахами, під гул канонади.

Костянтин з Миколою — нерозлучні побратими понад 10 місяців перебування під Бахмутом.

Одного разу вони прийшли на переміну на нульову лінію, а там ярзак закінчився кривавий бій. Поранених забрали, але одного воїна не помітили. Воїн пролежав в окопі близько десяти годин з перебитими ногами, сам собі зупинивши кров. Хлопці знайшли ноші і несли побратима близько двох кілометрів до місця евакуації.

Неймовірних зусиль з боку воїнів коштує наше життя в теплом тилу. Пам'ятаймо про це, допомагаймо нашим Героям, будьмо гідними їхніх подвигів.

Володимир САБАДУХА,
доктор філософських наук,
доцент
Олег МАЛЯРЧУК,
доктор історичних наук,
професор, м. Івано-Франківськ

Якою має бути перемога українців у російсько-українській війні?

Відповідь на це запитання потребує знань не лише про економічні, політичні, історичні, геополітичні причини і зміст російсько-української війни. Як не дивно, це вимагає знань про людську сутність. Російська, китайська, іранська, північно-корейська тоталітарна людина пішла війною на європейські цінності. Треба чесно визнати, що відкрито виступити проти тоталітарної людини ліберальна людина не наважується, а лише допомагає українським особистостям. Європейські цінності захищають українські особистості. Ці події мають давні причини і були передбачені у християнстві й позначені поняттями Страшний Суд, Апокаліпсис. Причиною Апокаліпсису, з точки зору християнства, є панування у світі Диявола, Сатани. Це християнське передбачення філософською мовою звучать так: світом керує посередня людина, хам, паразит. Людство живе за принципами посередньої людини: мати й володіти.

У тоталітарної людини все було підготовлено до глобальної війни: наявність п'яти колон в Україні, Європі, США, Близькому Сході, у той час ліберальна людина ніжилася в матеріальних благах і чекала поки тоталітаризм самозруйнується. Тоталітарна людина, за висновками американського психолога Е. Фромма, хвора на некрофілію – ненависть до всього живого. Вона не хоче гинути сама, а прагне забрати на той світ людство. Про це свідчать події російсько-української війни. Ліберальна людина не врахувала, що інтелект тоталітарної

людини може дорівнювати її інтелекту. Але “переваги” тоталітарної людини полягають у тому, що для неї немає будь-яких моральних принципів.

Російський поет М. Лермонтов самокритично назвав росію – “страна рабов, страна господ”. Російській тоталітарній людині мало експлуатувати своїх рабів, бо коефіцієнт корисної дії від рабів мінімальний. Імперська нація завжди живе за рахунок інших держав, а головне – за рахунок інтелектуального потенціалу інших держав. Так, М. Грушевський свого часу довів, що російська наука і культура на 80 відсотків розвивалася за рахунок українського інтелектуального й духовного потенціалу. Імперські нації, як правило, намагаються спиратися на манкуртів поневоленої нації. На жаль, треба визнати, що таких в українській державі достатньо. Нікуди вони не ділися після здобуття незалежності.

Ми переконані у військовій перемозі, але вона має бути доповнена перемогою у сфері суспільної свідомості. У цьому контексті треба зрозуміти, що справжня перемога буде тоді, коли свідомою частиною української нації зрозуміє, що на чолі нації мають бути особистості, наснажені українською ідеєю, а не посередності-маніпулятори. Такі зміни за своєю сутністю є духовною революцією. Для такої еволюції філософи мають довести до свідомості суспільства, що об'єктивно існують ступені соціально-політичного, психологічного й духовного розвитку людини: залежна

людина, посередня людина, особистість і геній. Посередня людина сформувала знеособлені правила гри: маніпуляції, своїм все, а чужим закон; вигода понад усе. Світською мовою – панування посередньої людини є пануванням хама.

На жаль, треба визнати, що за роки незалежності Україною переважно керує посередня людина, спонуканням якої є економічна, політична вигода. Цей тип людини привів Україну до війни й продовжує перебувати при владі, проте як особистості боронять державу на фронті. Сутність посередньої людини не міняється навіть в умовах війни. Українці мають зрозуміти, що посередній людині не можна довіряти владу після перемоги, бо її сутність полягає в тому, що у будь-якій ситуації вона шукає вигоду для себе за рахунок інших і держави в цілому. Для посередньої людини не має нічого святого. Вона маніпулює навіть національними інтересами та національною безпекою. Відсутність поняття “національний інтерес” в українській Конституції створює додаткові умови для таких маніпуляцій. Отже, специфіка посередньої людини полягає в тому, що вона здатна пристосовуватися до будь-яких умов.

Переконані, що поширення ідеї ступенів духовного розвитку людини здатне принципово змінити моральну атмосферу у суспільстві. На основі цієї ідеї можна сформулювати закон найменування: “Хто є хто?” і “Що є що?”, який дозволить все називати своїми іменами, а тому сприя-

тиме подоланню корупції й політичної зокрема.

Для активної частини суспільства теорія ступенів духовного розвитку людини має стати основою громадсько-політичного життя. Чесно признаємося, що ця теорія поки що неадекватно сприймається як громадськістю, так і гуманітаріями, а саме вони помилково її вважають шкідливою і навіть антигуманною. Це не відповідає її сутності. Теорія ступенів духовного розвитку людини доводить об'єктивну сутність людини, проте вона в контексті людських відносин та соціально-політичного життя вимагає до будь-кого ставитися як до особистості.

Українська нація мусить усвідомити фундаментальний історичний закон, відкритий британським істориком А. Тойнбі: суспільство деградує, якщо влада належить посередній людині, яку вчений назвав “внутрішнім пролетаріатом”. Цей закон поділяв ідеолог українського націоналізму Я. Стецько: “За деградацією еліти як тінь слідує деградація нації”. Російсько-українська війна змушує нас усвідомити цей історичний закон.

Подивімося на нашу так звану еліту. Вони служили Ющенку, Януковичу, Порошенку, а коли змінювалася політична ситуація, то відразу змінювали свої погляди. Сьогодні моральна деградація посередньої людини дійшла межі.

Ідейна перемога потребує ідеології, в основу якої має бути покладена ідея особистості. Ідеологія персоналізму має встановити нові правила гри. Нація має знати все

про публічних осіб, про їхній моральний, професійний, інтелектуальний потенціал, матеріальні статки, зв'язки з спецслужбами іноземних держав. Має бути відповідний закон, який би дозволяв тестувати професійний, інтелектуальний, моральний потенціал кандидатів на державні посади та депутатські крісла. Нація має право захищати себе від нищої людини. Під впливом війни маємо усвідомити: посередній людині (хаму) не можна довіряти владу.

Переконані, що українські особистості зможуть здійснити духовну революцію у свідомості громадян. Трансформація свідомості – це зміна цінностей і світоглядних засад суспільного буття. Пріоритет матеріального (“жолудові ідеї”, І. Франко) має бути замінений на пріоритет духовного, моралі. Це означатиме, що в суспільстві будуть сформульовані засади, які стоятимуть на заваді корупції, і політичної зокрема. Пріоритет духовного – це пріоритет особистості в усіх сферах життя суспільства. Лише за цих умов ми не лише здобудемо перемогу, але закладемо основи вступу у ЄС, НАТО й започаткуємо новий – особистісний – спосіб життя. Від такої переорієнтації виграве все суспільство. Перемога українців започаткує нові засади життя в європейській спільноті. Це означатиме початок краху тоталітарної людини і трансформацію ліберальної людини в особистість. У противному разі це означатиме деградацію як України, так і світу. Така ціна знань про людську сутність.

З нами Бог, а де Бог – там перемога!

“Не ми на Росію напали, а Росія напала на нас”, – цими словами почав зустріч з діячами громадської організації “Чорнобиль-Допомога”, подвижниками суспільства Святійший Патріарх Київський і Всієї Руси-України Філарет. Зустріч відбулася в резиденції Патріарха на другий день після тезоіменитства Патріарха, і присутні тепло привітали Його Святість із цим днем.

Все своє життя Патріарх Філарет присвятив служінню Богу й Україні. У нашому розумінні, зважаючи на великі здобутки і досягнення, саме Патріарх Філарет є тим стовпом сучасної історії України, який спромігся збудувати український ковчег нашого духовного порятунку і надії. Саме він став провідником чистоти помислів і дій в служінні своєму народові. Велике щастя випало нам, сучасникам і свідкам його великих справ. Мудрість і непохитність – ось що безперечно визначає постать Святійшого Філарета.

Мета удостоєних особистої аудієнції делегатів – засвідчити повагу і висловити вдячність за великі справи на благо України Патріарху Всієї Руси-України, а з боку Святійшого Філарета – особисто дати настанови, побажання і візію щодо сьогодення країни і майбутнього українського суспільства.

Присутні – непересічні люди: Любов Іванова – все життя присвятила допомозі нужденним у відповідному міністерстві, Володимир Семистяга – видатний історик, член Центрального правління ВУТ “Просвіта”, Василь Лабунін – письменник і дослід-

Навоколо Патріарха зліва направо: О. Рябокрис, А. Бобир, В. Семистяга, М. Матвієнко, Л. Іванова, В. Лабунін, В. Тупілко, Архієпископ Андрій

ник українського православ'я, Антін Бобир – журналіст, головний редактор газети “Україна Кошачка”, Марія Матвієнко – відповідальна працівниця Національної Академії наук, Олександр Рябокрис – знаний режисер документаліста, Віктор Тупілко – голова товариства “Чорнобиль-Допомога”.

Кожен із присутніх хотів послухати мудре слово і мав що сказати і про що спитати у Патріарха. Делікатно допомагав в цьому Архієпископ Андрій – людина великої ерудиції і унікальних здібностей комунікабельності і організаційності. Особливістю цього тривалого, теплого спілкування з Патріархом були конкретність в обговоренні нагальних питань. Були отримані під-

тримка і схвалення ініціативи від Патріарха про Віче-реквієм і подальше оформлення галереї вишитих в українському стилі Святих Української Православної Церкви, орнаментів “Пам'ять на життя” і “Смолоскипи України”.

Наприкінці зустрічі Святійший Патріарх Філарет благословив кожного з присутніх окремо і передав свої подарунки як заохочення для добрих церковних і суспільних справ. Кожен отримав не тільки пам'ятну теплу зустріч, а й частку духовної сили стоїка і генія, великого сина українського народу, відданого Церкві й людям – Великого Патріарха.

Степан КОПАНКА,
журналіст

Нові лавреати Премії імені Юрія Шевельова

Імена переможців стали відомі під час урочистої церемонії в Києві 17 грудня – в день народження мовознавця, історика української літератури та есеїста. Лавреатом Премії імені Юрія Шевельова–2023 став письменник **Олександр Михед**. Відзнаку письменника та культуролога отримав за книжку “Позивний для Йова. Хроніки вторгнення”.

“Щодня боротьба ведеться за існування України – стоншується межа між епохами. Віру в силу літератури повертає відчуття зв'язку з поколіннями українських письменників та письменниць, які вже зустрічалися з тим самим ворогом і проходили кризь те саме пекло. Моя література завдячує їм”, – зазначив він.

У межах Премії було вручено також дві спеціальні відзнаки Капітули: перша спеціальна відзнака була присуджена помертло Андрію Гудими за книжку “69 спецій для Серця”. У виданні зібрані кулінарні секрети й таємниці досвіду Андрія Гудими, який прагнув ділитися зі світом знаннями і любов'ю до всього. Автор не встиг побачити власну книгу, віддавши за свою країну життя. Нагороду отримувала донька Андрія Гудими Юлія Гудима.

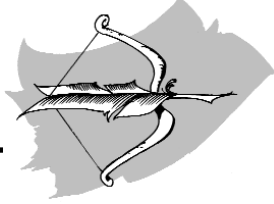
Володарем ще однієї спеціальної відзнаки Капітули за віртуозне продовження традиції ук-

раїнських неокласиків в есеїстиці стане Андрій Содомора за книжку “Під чужою тінню” видавництва “Літопис”. Роман укладений з колоритних епізодів життя і літературної праці автора, досвідченого перекладача і письменника.

Також під час церемонії вже вчетверте вручено спеціальну відзнаку Радіо Культура. Ім'я її володаря оголосила продюсерка Радіо Культура, журналістка, перекладачка та письменниця Ірина Славинська. Відзнаку отримав письменник, живописець, військовий Андрій Гуменюк. “Африка” – його друга книжка. Це збірка біографічних новел-нотаток, відверта розмова про війну, яку автор доповнив своїми ж ілюстраціями та світлинами з фронту.

Власн. інф.

Михайло КОСІВ

Україна має стати українською

Найвичерпнішу відповідь на це запитання розробили й утвердили в москві. Без історії Київської Русі, мови, створеної на її основі культури, надто – Свято-Володимирого хрещення 988 року – московії просто не існує.

Вони собі все це присвоїли, замість того, аби утверджувати свою власну історію на основі подій, які творилися на території межиріччя Оки-Волги і до Уралу. А тому в період самодержавної імперії видали понад 130 царських указів, циркулярів, інструкцій, міністерських розпоряджень, які зводилися до одного: “Нікакого українського язика не було, нет і бить не может, есть только малоросійское наречіє”. А відтак – немає ніякого українського народу й такої країни, як Україна, це “южнорусская губернія”, щонайбільше – “малоросія”, органічна і невід’ємна частина “єдиного і неделимого великорусского государства”.

За часів московсько-більшевицької імперії робили те саме, але хитріше: придумали “демократичну” програму злиття націй і мов ув одну суспільно-політичну єдність – “совецкий” народ. Усі розуміли, що процес “злиття” на практиці означає “відмову” від усього свого, національного, всі мали стати москалями, з однією їхньою мовою, в одній державі.

При сучасному рашистському “устройстві” москва повертається до самодержавних тверджень: територія України – це “ісконно русская земля” (адже тут колись існувала Київська Русь, а за їхніми ординськими уявленнями – це Росія (найменування вони вкрали у нас 1721 року), ніякого українського народу не було й немає, його придумали в австрійському військовому штабі під час Першої світової війни як протистояння москві, отож немає ні української мови, ні історії, ні культури, а тоді – само собою – самотійної держави української не може бути. Москва нині пішла війною, аби відновити на цих землях “історичну справедливість”, сформувавши державне утворення – Новоросія. Два “міні-русские государства” – “ДНР” і “ЛНР” – їм все-таки вдалося зліпити.

Загальновідомі історичні факти. Однак ми, українці, маємо безнастанно проголошувати, що ведемо боротьбу не тільки за звільнення території, а й за саме право на життя. В основі сучасної московської гібридної війни проти нас (як і в попередні століття) поставлене завдання: знищити українську націю внаслідок знищення української мови. Для реалізації цього завдання в минулому московські нащадки “Золотої орди” на виселені в “сибір неісходимую”, винищені репресіями в тулагах, виморени трьома голодоморами опустіли українські землі масово переселяли свою людиність.

Усі війни, які досі велися у світі, мусили мати (і мали) свій мотив. Путін же чітко, на найвищому їхньому державному рівні, визначив: росія простягається доти, доки існує російська мова... І війну в Україні вони ведуть на захист російської мови й “русскоязычного населения”.

Під час апогею Голодомору-геноциду української нації, у травні 1933 р., Королівський консул Італії в УРСР Серджо Граденіго писав зі столичного Харкова до Риму донесення своєму верхньому Муссоліні: “Теперішня катастрофа спричинить колонізацію України переважно російським населенням. Це змінить її етнічну ідентичність. Можливо, в недалекому майбутньому не до-

ведеться більше говорити ні про Україну, ні про український народ, а, отже, не буде й української проблеми, тому що Україна фактично стане частиною Росії”. (“УП”, 01.11.2023).

Це “катастрофічне” явище колонізації шляхом “винародовлення” (є такий місткий термін у мові галичан) засвідчене іноземним дипломатом на основі особистих спостережень реальної дійсності. Так що поширене твердження, нібито Західний світ тоді не знав, що робиться в Україні, не відповідає дійсності. Знав, та не хотів “тягатися” з москвою. “Європа мовчала”, – писав з величезним боєм генеральний Олександр Олесь. Зараз уже не зовсім мовчить, хоча також не хоче втягуватися у війну з Ордою.

У дослідженні Ірини Магрицької “Врятована пам’ять. Голодомор 1932-1933 років на Луганщині” (Луганськ, 2008 р.) містяться свідчення 296 осіб із 122 сіл 16 районів, що прилягають до кордону з РФ. Страшні, моторошні картини! Туди, на їхній бік, усього за кількості метрів чи кілька кілометрів, виснажені голодом українці несли все, що можна було винести з хати, аби обміняти на щось їстівне. Але їх ловили червонопгонники і все відбирали. А вдома від голоду пухли і вмирали діти...

Розпач! Гнів! Ненависть! Бажання помститися злочинцям... Такі відчуття мали б залишитися в історичній пам’яті українців.

За ініціативою групи народних депутатів у Верховній Раді VI скликання (на чолі з Левком Лук’яненком) наприкінці 2009 р. було організовано відкриття кримінальної справи за статтею 422 ККУ: “Організація і здійснення геноциду українського народу”. Судове подання здійснило Головне слідче управління СБУ. Виконавець позивача – генерал-майор юстиції В. В. Вовк. Подякуймо сьогодні генералові за сміливість і сумлінно зроблену працю, яка завершилася епохальним рішенням. Для судового розгляду було зібрано 230 томів найрізноманітніших державних документів і понад 2000 свідчень жертв, які чудом вижили. Апеляційний суд міста Києва 13 січня 2010 р. ухвалив Постанову (не вирок, тому що усі обвинувачених у злочині Голодомору-геноциду вже не було серед живих).

У судовому документі сказано: “Після повалення Української Народної Республіки в листопаді 1920 року більшовицький режим почав на її території активні дії щодо недопущення відновлення незалежної української держави шляхом жорстокої репресивної політики, спрямованої на встановлення комуністичного ладу і придушення будь-яких партій і рухів, які відстоювали ідею української самостійності. З цієї метою Сталін Й. В., разом з вищенаведеними особами (а це, уточнимо: Молотов (Скрябін) В. М., Каганович Л. М., Постишев П. П., Косіор С. В., Чубар В. Я., Хатаєвич М. М.) розпочали насильницьку колективізацію сільського господарства та депортацію українських селянських родин, незаконну конфіскацію їх-

Від редакції. 28 грудня Михайло Косів, відомий політик і державний діяч, народний депутат України кількох скликань, письменник, журналіст, релігієзнавець, відзначає свій 89-й день народження.

Зичимо нашому колезі-просвітянину, правдивому патріотіві України міцного здоров’я, натхнення й довголіття.

нього майна, репресії і фізичне знищення українців”.

Видатний англійський письменник Роберт Конквест, який глибоко перейнявся долею української нації, пише у своїй книзі “Жнива скорботи”: “Українських селян виморювали не тому, що вони були селянами, а тому, що вони були українцями-селянами”. Саме так, у побуті українського села зберігалось все те, що становить національну ідентичність: українська мова і створена на її основі культура – різдвяні колядки, вертеп, новорічні шедрівки, великодні гагілки, колицькі приспиви й примовляння, найрізноманітніші обрядові пісні, історичні балади... Кажучи словами Шевченка: “Співають ідучи дівчата, А матері вечерять ждуть...”

Це все потрібно було знищити, щоб зліквідувати українську національну Духовність, а вслід за нею – й українську націю.

Все, що робить москва супроти України, має ознаки геноциду. Для підтвердження – ще один уривок з Постанови Апеляційного суду: “Про спрямованість геноциду саме проти української національної групи свідчить і такий факт: відповідно до рішення Політбюро ЦК ВКПБ і РНК СРСР на місце виморених голодом українців в Одеську, Дніпропетровську, Донецьку, Луганську, Харківську області України була організовано переселена людиність із Росії та Білорусії, тобто здійснювалась заміна етнічного складу сільського населення в Україні”.

Аналогічні процеси відбувалися і в неназваних ще п’ятих південних, східних, північних областях України – Херсонській, Миколаївській, Сумській, Запорізькій, Чернігівській. Просто тоді не встигли повністю упорядкувати і підготувати до судового розгляду відповідні документи. З

містами було “легше”. Там ще з часів “сучої дочки” Катерини II відбувалося тотальне знищення й переселення українців і заповнення спорожнілих міст москowitzами.

Матеріали цієї судової справи, зокрема саму Постанову разом зі свідченнями іноземних дипломатів і журналістів, необхідно було опублікувати сьогодні масовим накладом, переклавши й англійською мовою.

Отже, наші співвітчизники, які належать до російської національної меншини, з’явилися на українській землі як представники московського окупанта з метою окупації. На них, на їхню російську мову, було поставлене завдання: “колонізація шляхом асиміляції”. Звісно, нині ми не маємо права докоряти за це наших співвітчизників. Вони ж у тому не винні. Однак знати історичну правду необхідно. Спотворення дійсності веде до нового й нового зла.

Слухаю черговий маразм головного московського рашиста, який мовбито виправдовується, що змушений був піти війною проти України, “патаму што оні там совсем абарзели”: не визнають, що росіяни на своїх “ісконно руских” землях – це “коренной народ”. Але минулого року він у виступі перед своєю Думою мусив зізнатися, що ідея створити в Україні державне формування у вигляді “нової росії” провалилася. Виходить, що нащадки “організовано переселеної людинності з Росії” (у 1933 році) тепер уже не хочуть бути під москвою.

Який висновок з цього маємо винести ми всі, представники “Українського народу – громадяни України всіх національностей”? Якщо ми, згідно із зазначеним твердженням преамбули Конституції, один народ, то єдиною найосновнішою, найвизначальнішою ознакою національ-

ної єдності українського народу є українська мова. Без неї не може бути суспільної єдності, без неї не може існувати Українська Держава.

Маємо це усвідомити. Всі, якщо хочемо жити в цивілізованій, успішній державі, де існує і матеріальний, і духовний добробут для всіх.

Освіта – вся, без жодних винятків – українською мовою. УПЦ, що є фактично РПЦ в Україні, має бути знята з реєстрації (з усіма відповідними наслідками) згідно з минулорічною постановою Верховної Ради.

А відтак і все інше – в галузі культури, у видавничій сфері, в теле- і радіомовленні, аудіо- і відеорекламі, словом – усе суспільне життя в Україні має вестися відповідно до ухваленого на початку 2019 р. Закону “Про забезпечення функціонування української мови як державної”.

Для захисту прав і свобод людей різних національностей у нас існує широка законодавча база, починаючи із “Декларації про державний суверенітет України”. Згодом було прийнято “Декларацію прав національностей України”, закони “Про національні меншини в Україні”, “Про громадянство України”.

Звісно, найосновнішим законодавчим актом з цього питання (як і всього суспільного життя Держави) є Конституція України. Зокрема, постійно посилюються на 10-ту статтю. Її положення розроблялися, узгоджувалися, дискутувалися, остаточно схвалювалися у “Комітеті з питань культури і духовності”, яким тоді мені судилося керувати.

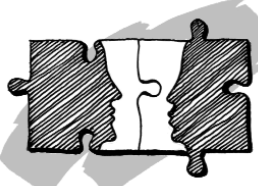
Хочу згадати гострі дебати, що велися при формуванні другої частини статті. Ми пропонували такий текст: “В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист мов національних меншин”. Опоненти наполягали, що російську треба назвати і виділити окремо. В їхньому формулюванні: “...російської і мов національних меншин”. Таким чином: між термінами “використання і захист” сполучник “і” збираємо і ставимо кому, а після них додаємо: “російської і...”. Уявляєте, якого значення набуває у цьому контексті сполучник “і”? Це означає, що російська мова виділяється, вона існує окремо, не належить до мов національних меншин. Це вже після неї, окремішньої, йдуть “і мови національних меншин...”

Ми все-таки відстояли “кому” і ввели слово “інших”. Коли часом говоримо, що під час прийняття Конституції боротьба йшла не тільки за окрему правову норму, речення, слово, а навіть за розділовий знак – то це так, ось вам конкретний приклад.

Згадую про це ще й тому, що тепер, коли ми проводимо деколонізацію і дерусифікацію, в 10-ту статтю Конституції України треба повернути той правовий варіант, який пропонували ми і який “зарубали” комуністи й симпатики москви.

Саме зараз, у час війни, скерованої москвою на наше повне національне знищення, настає історичний момент: Україна має стати українською Україною. Якщо хочемо вижити.

14.12.2023 р.

Коломия в новітній історії України

Василь ГЛАГОЛЮК, голова Коломийського міськрайонного товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка, член НСКУ та НСЖУ

У XIX ст. почалася її слава як літературно-видавничого й газетярського міста. Саме тут у 1864 р. започатковано світське українське книгодрукування, а з 1865 р. — газетярство. Сьогодні складно уявити, що в 1864–1939 рр. тут діяло 33 українські друкарні, котрі стали базою для українського книгодрукування (понад 3 тис. найменувань книг і брошур) та газетярства (понад 140 українських видань). У певні періоди історії рівень розвитку видавничої справи в Коломії перебував на другому місці після Львова.

Проголошення Незалежності України дало потужний поштовх відродженню літературно-видавничої справи в місті, утвердженню феномена коломиїського краєзнавства та розвитку журналістики. Коломия пишається тим, що має двох лавреатів Національної премії імені Тараса Шевченка (світлої пам’яті Тараса Мельничука й Михайла Андрусика). На початку 1940-х рр. у Коломиїській гімназії навчалися Роман Іваничук, Дмитро Павличко, які згодом стануть лавреатами Державної премії імені Тараса Шевченка, Героями України, видатними державними діячами. У Коломії видають Енциклопедію Коломиїщини та книжкову серію “Коломиїська бібліотека”.

Нещодавно в середовищі творчих людей краю, які входять до Національних спілок письменників, краєзнавців, журналістів України, виникла ідея видати книжку-альбом із серії “Коломия в новітній історії України”. За реалізацію проекту взявся **Валерій Ковтун**, директор Коломиїського педагогічного фахового коледжу Івано-Франківської обласної ради, почесний краєзнавець України, член НСЖУ — людина зі значним досвідом у видавничій діяльності, засновник серії “Українське мистецтво у старій листівці” (видано 8 альбомів), серії “Коломиїська бібліотека” (видано 40 книг). За його ініціативи в місті створено музей Коломиїської книги (засновники — Коломиїський педагогічний фаховий коледж та Коломиїське міськрайонне товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка). Книгозбірня музею налічує понад дві тисячі книг, виданих від 1864 р. в Коломії та за кордоном. Музей унікальний тим, що тут зібрані всі книги про Коломию, коломиїських авторів і не тільки, у творах яких є згадки про наше місто. У вересні 2023 року музей відзначив 5-річчя діяльності.

Книга “Коломия в новітній історії України: письменники, краєзнавці, журналісти нашого міста” є вже другою в цій серії (першою була “Коломия в новітній історії України: науковці освітньої галузі”, видана у 2021 р.).

Знаково, що презентація другої книги відбулася 22 листопада 2023 року — другого дня після відзначення 10-річчя Революції Гідності, в залі Коломиїського педагогічного коледжу, куди запросили всіх, про кого є згадки в книзі, представників громадськості, молодь, добровольців видання. У книзі представлено 46 коломиїян, членів Національних спілок письменників, краєзнавців, журналістів України, які, працюючи в місті, досягли вагомих результатів у галузі письменництва, краєзнавства, журналістики та мають власні книжкові видання. Книга рекомендована до друку правлінням Коломиїської “Просвіти”, Івано-Фран-

Коломия знана не лише як одне з найдавніших міст Галицько-Волинського князівства (перша писемна згадка — 1241 рік), а й як місто з багатою історією, культурою, традиціями й талановитими людьми. Упродовж свого розвитку Коломия була й залишається осередком суспільного, культурного, духовного й освітнього життя Прикарпаття, своєрідною столицею етнографічного регіону Покуття.

ківськими обласними організаціями НСПУ, НСКУ та НСЖУ.

Презентацію вів Валерій Ковтун. Першим виступив член НСПУ, НСКУ, НСЖУ **Микола Васильчук**, який охарактеризував літературний поступ у Коломії з давніх часів до сьогодення, наголосивши, що всі письменники Коломії вносять посильний вклад і в розвиток краєзнавства. Далі заслухано члена НСКУ, автора кількох книг, краєзнавця **Богдана Волошинського**, який мав доручення від почесного краєзнавця України Миколи Савчука (автора 90-та книг здебільшого краєзнавчого характеру, лавреата різних всеукраїнських премій, заслуженого артиста України) представити учасникам презентації його виступ “Забував цвітом наш коломиїський краєзнавчий сад”.

У книгу ввійшли відомості про 20 краєзнавців Коломії. Серед них — почесні краєзнавці України Михайло Арсак, Іван Монолатій, Микола Савчук, Валерій Ковтун, світлої пам’яті Василь Нагірний (25 жовтня 2023 р. на фасаді будинку, де проживав В. Нагірний, відкрита меморіальна таблиця). Виголошено слова подяки на адресу членів редакційно-видавничого комітету багатотомної Енциклопедії Коломиїщини. Великої пошанівки заслуговують краєзнавці, які відійшли у кращі світи (перелічено). Відзначено тісну співпрацю краєзнавців з музеями, бібліотеками міста, зокрема названо Мирославу Кочержук, Наталію Тарновецьку, Ярославу Ткачук, Михайла Арсака, Уляну Мандрусика.

Виступила також голова Коломиїської організації НСЖУ, головна редакторка газети “Вільний голос” **Валентина Близнюк**. Вона окреслила діяльність місцевих журналістів, загощила увагу на проблемних питаннях, які потребують вирішення, насамперед щодо передплати друкованих

ЗМІ, незадовільної роботи “Укрпошти” щодо підняття цін на доставлення преси до адресата, скорочення кількості поштарів й відділень пошти. В. Близнюк звернулася до присутніх із закликом підтримати друковані ЗМІ, брати приклад із Коломиїського педколеджу, який постійно передплачує газети.

Видання містить біографічні довідки, індивідуальні й групові світліни причетних осіб, їхні творчі доробки. У своїх вітаннях на початку книги голова райдержадміністрації, начальник Коломиїської районної військової адміністрації Любомир Глушков та Коломиїський міський голова Богдан Станіславський дають належну оцінку праці журналістів, краєзнавців, письменників, які під час повномасштабної війни московії проти України продовжують утверджувати українську мову, культуру, народні традиції, зберігають національні цінності, роблять усе можливе для перемоги над ворогом.

Богдан Станіславський, який матеріально допоміг у виданні книги, акцентував увагу на ролі та значенні книги в житті Коломиїської громади, активній участі всіх творчих людей у її діяльності. Таке видання буде цінним подарунком для представницьких делегацій, гостей міста. Він запевнив присутніх у тому, що міська рада всіляко заохочуватиме письменників, журналістів, краєзнавців до творчого розвою міста над Прутом.

Голова Івано-Франківської обласної організації НСКУ, почесний краєзнавець України **Михайло Косило** наголосив, що коломиїські краєзнавці вкотре показують приклад творчої праці краєзнавцям області й України в розвитку коломиїського історичного краєзнавства. Він переказав щирі вітання від голови Національної спілки краєзнавців України, члена-кореспондента

НАН України Олександра Реєнта, який захоплений феноменом коломиїського історичного краєзнавства. Від його імені вручено грамоти й подяки Юрію Плекану, Василю Фугулуйчуку, Миколі Васильчуку, Ярославі Ткачук, Михайлові Арсаку, Богданові Волошинському.

Високу оцінку розвитку книгодрукування в Коломії, творчій праці поетів, письменників, краєзнавців та журналістів Коломії дав голова обласної організації НСПУ, почесний краєзнавець України, літературний критик, письменник **Євген Баран**. Він окреслив коло завдань і викликів, які здатна вирішувати когорта письменників, краєзнавців і журналістів. На знак подяки він передав до Музею Коломиїської книги подарункове видання творів Василя Стефаника в 3-х томах і книгу про лавреатів Стефаниківської премії, науковців Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Секретарка обласної організації НСЖУ, координаторка Івано-Франківського центру журналістської солідарності **Вікторія Пляхта** подякувала поіменно всім, хто працював над підготовкою книги-альбому, відзначила журналістів Коломії, які тісно співпрацюють з організаціями письменників, краєзнавців, які активно висвітлюють героїчні вчинки наших захисників, беруть участь у волонтерській діяльності, виданні листівок і книг національно-патріотичного спрямування.

Член НСКУ та НСЖУ, кандидат історичних наук, доцент, голова Коломиїського міськрайонного товариства “Просвіта” **Василь Глаголюк** наголосив на активній участі спілчан у культурно-просвітницькій діяльності, адже всі вони є членами найдавнішої й найповажнішої організації (“Просвіта”) заснована у Львові у 1868 р., у Коломії — 1877 р.,

діяльною була до 1939 р.). Він виголосив слова вдячності Всевишньому та ЗСУ, завдяки яким є можливість творити, видавати, презентувати цікаві видання, проводити в рідному місті, на своїй землі різноманітні заходи. Лише об’єднаними зусиллями, невтомною працею при дієвій підтримці органів місцевої влади й самоврядування можна домогтися успіхів у виконанні завдань, спрямованих на перемогу та зміцнення Української держави. Один з останніх прикладів, potwierдження цьому, — спорудження й відкриття пам’ятника Василю Стефанику у Коломії (1 листопада 2023 р.). — загощила увагу краєзнавців і журналістів, організації передплати періодичних видань, залученні коштів доброчинців.

Конкретні пропозиції щодо покращення книговидавничої справи, розвитку краєзнавства, телерадіожурналістики прозвучали у виступах почесного краєзнавця України, доктора політичних наук, академіка **Івана Монолатія**, директора Коломиїського навчально-наукового інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, кандидата історичних наук, члена НСКУ **Юрія Плекана**, члена НСЖУ, керівника Служби відновлення та розвитку інфраструктури в Івано-Франківській області **Василя Буджака**, культуролога, громадського активіста **Тараса Косовича**, підприємця **Ярослава Гошія**. Звучала схвальна оцінка на адресу Видавничо-поліграфічного товариства “Вік” та Коломиїської друкарні імені Шухевича.

Дійство відбувалося в музичному супроводі студентів Коломиїського педколеджу й Северодонецького фахового коледжу культури та мистецтв імені Сергія Прокоф’єва (тимчасово розміщеного на базі Коломиїського педагогічного фахового коледжу).

Микола Амосов: “Моє щастя – в пошуку істини”

Ольга САМОЛЕВСЬКА,
режисерка

У реанімації інституту імені М. М. Амосова ліворуч від мене лежить з інфарктом кореянка, яка в юності переїхала в Україну з росії і все життя працює на нашу оборону. Вона дивиться на стелю й розповідає про своїх батьків та 34-річного сина – усіх їх забрав інфаркт...

Праворуч за шторкою лежить український офіцер, балагур і любитель Окуджави. Ми з ним не бачимо один одного, але удвох співаємо пісні Булата Шалвовича. Різнула думка: як добре, що путінські асвабодітелі не вбили його – тому й Окуджава в пораненому серці “нациста” вцілів...

Коли заходить лікар, він дивиться не на хворого, а на монітор, до якого тягнуться дроті від хворого. “Як почувається?” – звертається лікар до мого монітору. “Краще, ніж вдома!”, – чесно відповідаю я. Лікар сміється: “Вперше чую, що вдома гірше, ніж в реанімації!” Але вдома я захида-лася, спати моє тільки сидячи. А тут мені і кисень, і пігулки, і крапельниці подають, як пані.

Ночі нема, а є тривожна темрява, з якої час від часу вириває безладний крик старої людини, яка прощається зі світом. І у цей надзвичайний голос раптом влітається виття сирени – безум хворої людини та хворого світу. Безпросвітність і безвихідь. Напруження зростає в чіткому гулі шахедів, яких так щедро – аж 75 штук – було запущено по Україні в ту листопадову ніч. Повітряні Сили та ППО збили тоді 74 БПЛА, 66 з них – над Києвом та Київщиною. Повне враження, що вибухи лунають над головою. Якийсь шестигодинний фільм жахів, вірніше радіофільм, бо вічно – за мого спиною. А медперсонал з цікавістю спостерігає фенерки. Нянечка, призначена

до війни, вправно працює шваброю і спокійно коментує: “Зараз наші хлопці їх постріляють, позбивають! Усього буде харашо!”

Сива жінка з ахматовським профілем вдень і вночі клопоче над важко хворим чоловіком у судінному відсіку реанімації. Коли мене вже випикували, я зустріла її в коридорі на підвіконні зі шматком хліба і ковбаси – в реанімації їсти не можна. Я би порівняла її з декабристками, але у них була прислуга... Вона раптом стала дуже дякувати за вірші, які я вчора читала вголос. І ще вона з гордістю розповіла про свого сина, Надзвичайного і Повноваженого Посла України в Німеччині.

Ось мене перевозять у палату, де п'ятеро жінок з усієї України. Двоє з них – з Донбасу, Україна їх лікує та рятує їхні серця, а голови їхні – в СРСР, вони не хочуть ні мови, ні культури української, вони перенасичені російською пропагандою.

У молоденької волинянки Олі важка операція на серці. А серце її – в Бахмуті, там, де її Руслан, який днює, відбиваючи ворога, а ночує серед вибухів та руїн, в які перетворено Бахмут.

Моя вселюбляча подруга Люся Київська просить мене дізнатися, як звуть матерів Олі та Руслана, щоби зі Штутгарта молитися за всіх. Вона і за сина може молитися, і за племінника – бо вони захищають Україну, а Люся просить Бога захистити їх. Спасибі їй!

Із жахливого конвєсу смерті везуть у клініку М. М. Амосова поранених солдатів. Нещодавно одному з них витягли із серця магнітом уламок 7х6х5,5 мм...

Коли вночі їде “швидка”, світло її синьої лампочки-мигалки разом із золотавими фарами тріпотять, як наш прапор, прориваючий пільму. Швидка поспішає, бо в ній тремтить чиєсь серце. А за швидкою, наче кривавий

слід, стелиться червоний колір стоп-сигналів.

Зараз вестибюль клініки прикрашає погруддя М. М. Амосова, а колись на цьому місці була велика картина в рамі. Ні, це був не живопис, а текст: “Товарищи больные и родственники больных! Прошу вас не делать подарки сотрудникам института! Директор КНИИ ССХ Н. М. Амосов”.

Клініка працює без Миколи Михайловича вже більше двадцяти років, але традиція жива, в палаті є анонімні анкети, в яких пацієнти мають написати, чи видають лікарі гроші. Але вже узаконений офіційний внесок за госпіталізацію, і КТ, і ліки вже дуже дорогі.

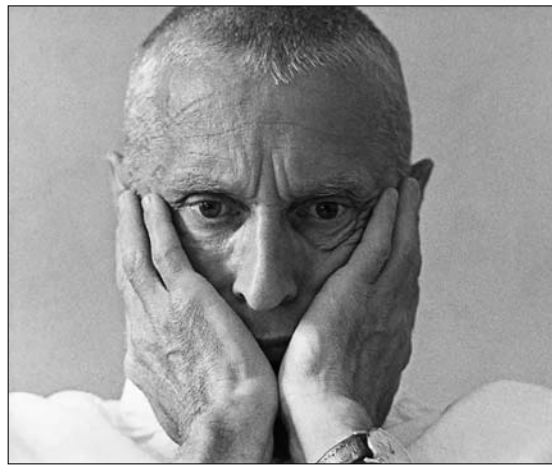
Навколо мене – молоденькі лікарі ХХІ століття. А я хочу згадати М. М. Амосова не тільки тому, що цього року в нього ювілей – 110 років. Це унікальна людина ренесансної енергії. Лікар, вчений, біоінженер, письменник, інженер, дослідник, філософ, громадський діяч...

Якщо зібрати усіх пацієнтів, яких врятував М. Амосов, виїде чисельність населення невеликого міста. А якщо поррахувати усіх, кого спасли учні створеного Амосовим інституту. Скільки їх? Населення невеликої країни?

У 2008 році Микола Амосов був визнаний другим після Ярослава Мудрого великим українцем за результатами опитування громадської думки.

У розвитку будь-якої справи, за яку брався Микола Михайлович, відбувався якісний стрибок. Це він першим у Радянському Союзі здійснив протезування мітрального клапану ще у 1963 році.

Перший пелюстковий клапан серця М. Амосов зробив з нейлонової сорочки, купленої за свої

добові в закордонному відрядженні. Тоді ще нейлонові сорочки в СРСР не випускали, а добові давали мізерні.

У 1965 р. Микола Амосов виводить медичну науку на новий щабель – ним розроблений та успішно вшитий протез серцевого клапана з антитромботичним покриттям. Пізніше такі операції стали проводити у всьому світі. До середини 70-х команда лікарів під керівництвом М. Амосова робила півтори тисячі операцій на рік, а ще за кілька років їх кількість сягнула 5 тисяч. Це був найвищий показник у СРСР і один із найкращих у світі.

Але Микола Михайлович все одно не міг змирися з тим, що хворі вмирають. Він намагався знайти вирішення проблеми за межами медицини. У відділі біоінженерії, створеному М. Амосовим, почалися побудови алгоритмів діагностичної машини. Незабаром дослідження пішли ще далі. Його цікавила модель людського мозку, особистості, а потім і суспільства. Його робота про моделювання була настільною книгою для кількох поколінь дослідників. Амосівський колектив розробив нейрокомп'ютер, планував створити штучний інтелект та модель оптимального су-

спільства. Для 70-х це був прорив, але книжку Миколи Амосова з моделювання суспільства, що вийшла друком, незабаром вилучили з продажу, бо автор намілював доводити невдалий побудований в СРСР соціалізму, прийшовши до висновку, що капіталізм і демократія більш життєздатні, ніж соціалізм та тиранія.

Ще в 1997 році Микола Михайлович записав у щоденнику: “Куди йти? Тільки на Захід, до дозрівання, до стандартів Північної Америки... У США збираються уми з усього світу. При тому, що вони ж, американці – ідеалісти: забороняють палити, вбивати тварин... Ще й обирають розумних президентів... На Росію не варто заглядатися. Майбутнє її туманне”.

...Великий лікар вириває у смерті десять тисяч людей. У диктатора, щоб залишитися великим і незабутнім, рахунок іде на сотні тисяч, а то й мільйони. Але це рахунок знищених людей. Експерименти диктаторів із насильницького вдосконалення світу продовжують приносити людству нещастя і смерть.

Микола Михайлович відчув справжнє щастя, відаючи: “Суспільство вимагає зречення egoїзму, тобто включення в поняття себе ще й інших людей”.

Так, минуло життя. Що в ньому було найголовніше? Мабуть, хірургія... Працював чесно. Грошей не брав. Якби можна було почати життя спочатку, я б вибрав те саме: хірургію. І на додаток – роздуми над вічними питаннями філософії: істина, розум, людина, суспільство, майбутнє людства. Моє щастя зі мною – воно в мисленні та пошуку істини. Щоправда, без надії знайти її, але це не головне: важливо шукати”.

Вечір пам'яті міністра УНР

За ініціативи краєзнавчої спільноти Полтавщини та Полтавського офісу Української інституту національної пам'яті (УІНП) Полтавська обласна універсальна наукова бібліотека імені Котляревського влаштувала вечір пам'яті видатного українця, уродженця Полтави, поета й письменника, першого міністра освіти Української Народної Республіки (УНР) Івана Стешенка, підступно вбитого більшовиками 105 років тому. На вечорі презентували книгу “Іван Стешенко. Твори, переклади, вибране листування” – єдине видання його творів, матеріали до якого впорядкував краєзнавець Григорій Титаренко. Окрім кобзаря, лірника, воїна ЗСУ, лідера гурту “Хоря Козацька”, учасника фестивалю “Мазепа-фест” Тараса Компаніченка.

встановили меморіальну дошку Іванові Стешенку.

“Це дуже глибока робота скульптора Миколи Посполітака (його

вже немає серед нас). А з Полтавою Стешенко пов'язаний нерозривно. Він народився в центрі Полтави, в будинку Дворянського зібрання (там було дві прибудови), проживав на вулиці, що зараз носить ім'я Шолом-Алейхема, номер 28, навчався в 1-ї гімназії (нині – школа № 3). Ми маємо освітянина такого рівня з Полтави, він і вбитий був тут, а ми його не шануємо, і навіть педагогічний університет не носить його ім'я”, – сказав Титаренко.

Дослідники досі сперечаються про дату народження Стешенка. Пан Григорій розповів, що навіть в енциклопедії вона вказана неправильно:

– На рівні держави хотіли відзначати його 150-річчя цього року. Але він народився в 1874 році. Оскільки метричні дані відсутні (вони згоріли), звідки така дата – не знаю, але в бібліотеці Івана Павловського (це сучасник Стешенка) він називає 1874 рік. Я знайшов біографію, яку правив сам Іван Матвійович – він своєю рукою там вказав дату 1894 рік. Лесі Українка в листі до дядька Драгоманова, і донька Стешенка Ірина вказує цю дату. Але мене ніхто не чує, я ж не академік. З боку держави трохи все затихло, тож наступного року будемо святкувати 150-річчя. До речі, записи метричні робились у трьох екземплярах. Один екземпляр має бути в С.-Петербурзі, тому ще не все втрачено.

Як зазначив представник УІНП в Полтавській області Олег Пустовгар, дослідження Григорія

Титаренка демонструє розуміння Стешенком того, що важливості захисту УНР, ваги збройних сил, щоб можна було чинити опір російській агресії – чи то денікінській “білій” чи то лєнінській “червоній”.

Кобзар Компаніченко і “Хоря Козацька” стали лавреатами Шевченківської премії цього року. Нагороду присудили за аудіоальбом “Пісні Української революції” – спільний проект Українського інституту національної пам'яті, пана Тараса та очолюваного ним гурту.

На вечір пам'яті Івана Стешенка Компаніченко завітав до Полтави на запрошення Григорія Титаренка. Він зізнався, що вони з Тарасом завдяки Стешенку й познайомилися:

– Він співав пісню на слова Стешенка, і я до нього підійшов. До речі, Стешенко велику увагу приділяв музиці слова, тому його вірші легко лягають на музику. Його пісні звучали в революційному Києві на вулицях, навіть наші сучасники писали романи на його слова. Так Олексій Чухрай написав “Молитву”, вона звучала, коли була перша презентація.

До пізнього вечора у затишній залі бібліотеки лунали козацькі думи, пісні українських авторів різних епох, серед яких і на слова Івана Стешенка, Володимира Самійленка та власні – у виконанні Тараса Компаніченка.

Полтавський офіс УІНП

біля самовару сиділи я, Михайло Семенович Щепкін і Тарас Григорович...”

Михайло Щепкін виходив на сцену Нижньонгородського театру в п'єсах Івана Котляревського “Москаль-чарівник” в ролі Михайла Чупруна, Миколи Гоґоля (Городничий в “Ревізорі”), Олександра Островського (Любим Торцов в спектаклі “Бідність не порок”), Соважона і Делюр'є (матрос Симон у французькому водевілі “Матрос”). Кожного разу Майстра чекав у залі на кожному спектаклі найдобріший і найвимогливіший, а головне — найдорожчий глядач — Тарас Шевченко. Артист буквально відчував на собі його захоплені погляд і могутню теплу енергетику, в якій його талант розкривався з особливою силою. Зі свого боку, Тарас Григорович не відривав очей від геніального артиста і після від'їзду увічнив його гру в Щоденнику 30 грудня 1857 року:

“Я все ще не можу прийти в нормальний стан від чарівного, незвичного видіння. У мене все ще стоїть перед очима городничий, Матрос, Михайло Чупрун і Любим Торцов. Але яскравіше і світосайніше від великого артиста стоїть велика людина, друг мій єдиний, який лагідно посміхається, мій щирий, мій незабутній Михайло Семенович Щепкін”.

За два дні до Нового року, 29 грудня схвильований Тарас Григорович опівночі проводжав свого друга в Москву. Не хотів відпускати, навіть проїхав із ним до першої станції. Востаннє обнялися: Щепкін плакав, а у Шевченка очі були повні сліз... Тарас Григорович повернувся додому о третій годині ночі. Довго дивився на фотографію, подаровану Щепкіним, яку до кінця життя беріг як зіницю ока. В списку “Фотографій з натури”, зробленому Григорієм Честахівським після смерті поета, читаємо: “Малоросійський актор Михайло Семенович Щепкін, друг задушевний Кобзаря Шевченка. Подарував Кобзарю сам Щепкін”... Рука сама потяглася до Щоденника, й поет записав пронизливі слова про щасливі дні, проведені з артистом: “Шість днів, шість днів повного, радісно-торжествуючого життя!”

У короткому листі до Щепкіна від 4 січня 1858 року поет зізнався: “Друже мій єдиний! Я ще й досі не вгамувався од того великого свята, що ти мені завдав на самоті. Якщо не полегша трохи згодом, то я не знаю, що мені й робити з мою дурною головою, думаю, та я й сам тепер не знаю, що я думаю... А поки що цілую тебе, друже мій єдиний, і поздоровляю з Новим годом”.

Як уже зазначав, Новий 1858 рік Шевченко зустрів у сімействі Миколи Брилікіна, де, до речі, представив усім Катерину Піунову, але 1 січня записав у Щоденнику: “Хоч як весело зустріли ми Новий рік, а прийшовши додому, мені скучно стало. Понудьгувавши трохи, відправився у чарівне сімейство мадам Гільде, але скуча і там мене знайшла. З храму Пріапа пішов я до заутрені; ще гірше — дячки з похмілля так надивно співали, що я заткнув вуха і вийшов геть із церкви”.

Як відомо, Пріап — у давньогрецькій міфології син Діоніса і Афродіти, бог садів і виноградників, плодючості та дітородіння, покровитель плотських насолод, а римляни вважали Пріапа ще й покровителем повій, звідників і гуляк. Поет і раніше бував у специфічному закладі “мадам Гільде” (1, 26, 29 листопада), про що занотував у Щоденнику. Скажу від себе, що міг узагалі не згадувати про це — ніхто і не помітив би. Проте вважаю, що не маю права позбавляти читача коментаря до будь-якого Шевченкового запису в Щоденнику.

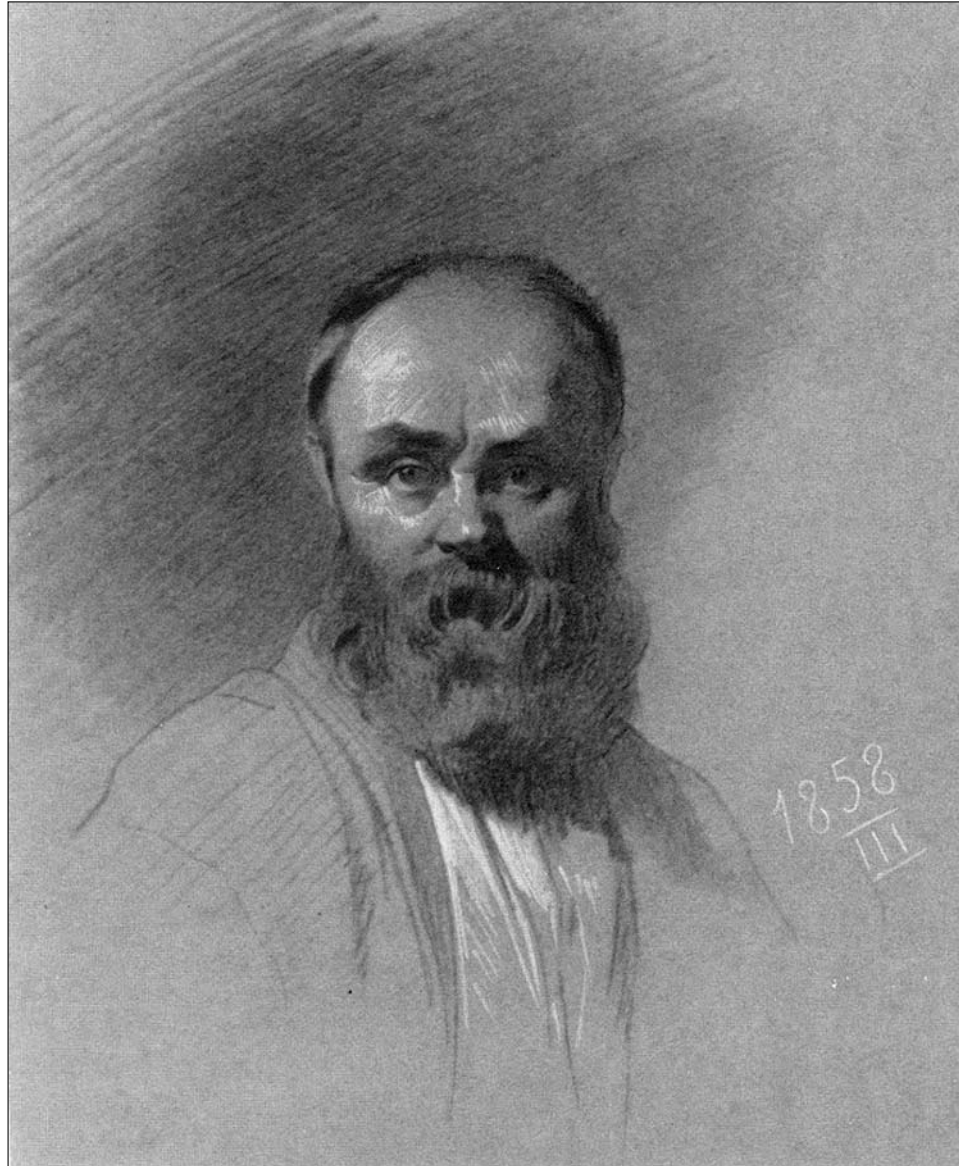
Очевидно, що після неліцемерного спілкування з особистістю неймовірного масштабу Михайлом Щепкіним поет не те, що занудився в нижньонгородському закутку, а взагалі втратив ґрунт під ногами і, не знаючи, що й “робити з головою”, буквально заметався між публічним домом і церквою, так і не знайшовши розради, не відчувши полегші, духовного заспокоєння. Не дивно, бо такої напруги щирих емоцій і дружніх почуттів, як із артистом, та-

кої відчуженості за справжнє чудотворне щастя, подароване дружбою, у Шевченка, здається, більше не зустрічаємо. Нічого подібного не знаходимо у світовому мемуарному й епістолярному жанрах. У словах про Щепкіна — серце, що завмирає від захоплення. Великий Іван Дзюба зазначив, що Шевченкові “записи цих днів підносяться до апофеозу щастя”.

Справді, в перші дні 1858 року Тарас Григорович знайшов опертя в листовних розповідях друзям про щастя, подароване йому Михайлом Семеновичем. У листі від 2 січня до Анастасії Толстої, яка з чолові-

змалку зазнали тяжкого гніту... Вони не могли розмовляти інакше, як із перекладачем, але вони співали одне одному пісні своєї батьківщини й розуміли одне одного”. Не сумніваюся, що Тарас Григорович часто згадував незрівнянного Михайла Щепкіна, дивлячись Олдріджа, який “чудеса виробляв” на Маріїнській сцені.

Передноворічні дні 1858 року пройшли у Шевченка, так би мовити, під знаком Олдріджа. Поет не лише відвідував вистави з його участю, але, скажімо, взяв участь “як один із почесних і найзахопленіших глядачів” (Петро Жур) у бенкеті на честь

Т. Шевченко. Автопортрет. 1858 р.

ком, віце-президентом Академії мистецтв, графом, допомогла йому повернутися в Петербург, вчорашній засланиць-страдник поділився щасливою теплотою зігрітого Щепкіним серця: “Вітаю вас, графа Федора Петровича і милих дітей ваших з Новим роком і бажаю вам на все життя такої радості, такого щастя, яким я тепер насолоджуюсь”. А 4 січня 1858 року захоплювався Щепкіним у листі до Пантелеймона Куліша: “Іде в його узялась така жива, сердечно трепещуща, жива натура? Диво, та й годі!... Та будь здоров з Новим годом”. Того ж дня повідомляв Михайла Лазаревського: “Приїжджав до мене колядувати старий М. С. Щепкін, то я після його колядки ще й досі хожу, неначе після похмілля... Поздравляю тебе з Новим годом”.

Ніколи раніше й опісля доля не дала Тарасу Григоровичу можливості вітати своїх друзів з Новим роком так істинно щасливо й радісно...

“Погано я зострів оцей новий поганий рік...”

Сталося так, що в листопаді 1858 року Тарас Шевченко познайомився у домі Федора й Анастасії Толстих із відомим афроамериканським актором Айрою Фредеріком Олдріджем, творчістю якого захопився. Донька Толстих Катерина (у заміжжі — Юнге) писала: “Шевченко не міг не зійтися з ним, у них обох було надто багато спільного: обидва — чисті, чесні душі, обидва — справжні художники, обидва

Айри Олдріджа 20 грудня 1858 року. Впродовж іще кількох днів, як свідчать записи в щоденнику Катерини Толстої, Тарас Григорович бував у них на домашніх декламаціях Олдріджем творів Шекспіра. Ба більше, 25 грудня 1858 року Шевченко закінчив у своїй майстерні портрет Айри Олдріджа, але й після цього запрошував актора до себе.

Принаймні 28 грудня Катерина Толстая занотувала в щоденнику, що того дня під час сніданку в їхньому домі з Олдріджем з'явився Тарас Григорович: “Шевченко теж прийшов, він чекав Олдріджа до себе і був дуже нетерплячий, не дав йому навіть добре попоїсти”. Нарешті, збереглася записка від 30 грудня 1858 року, якою Анастасія Толстая запрошувала Тараса Шевченка, а через нього — Пантелеймона Куліша і Семена Гулака-Артемовського до них на новорічний вечір 31 грудня: “Від 7 до 10 буде в нас Олдрідж і буде читати...”

На новорічному рубежі наступних 1859—1860 років однозначно знаменним явищем стало завершення видання Шевченкового “Кобзаря” 1860 року: 6 грудня 1859-го поет правив коректуру цього твору, а 31 грудня він одержав гроші, передані Платоном Смирненком для видання з умовою, що вони будуть обов'язково повернуті примірниками “Кобзаря”. Перший лист у 1860 році Тарас Шевченко написав 3 січня саме Платону Смирненку — вітав його з Новим роком, подякував за

матеріальну підтримку, пообіцяв одразу після видрукування надіслати примірники “Кобзаря”, що було дисципліновано зроблено в січні 1860-го.

На перетині останніх у Шевченковому житті 1860—1861 років особливе значення для нього мало знову-таки книжкове видання — посібник для навчання грамоти в недільних україномовних школах “Букварь южнорусский”, укладений поетом орієнтовно у вересні-жовтні 1860-го. Уже до кінця року 10-тисячний наклад було надруковано, але квиток на випуск видання цензор виписав 31 грудня, і на обкладинці посібника стоїть 1861 рік. Тарас Григорович особисто турбувався про розповсюдження “Букваря”, звертався з цього приводу до Платона Смирненка, Федота Ткаченка... Михайлу Чалому писав 12 січня 1861-го: “Будьте здорові з Новим роком! Послав я сьогодні вам свого добра 1000 штук... Добре було б, якби його можна було пустити в села, там би воно швидче прийнялося”.

Уже тяжко хворий Тарас Григорович на початку 1861 року — 2, 11 та 12 січня — купував малярське приладдя в магазині Аванцо, і в цьому таїлася його надія на майбутню творчу роботу. Миколі Лєскову, який побував у Шевченка наприкінці місяця, сказав: “От якби до весни дотягнути! Та на Україну... Там, може б, і полегло, там, може б, ще хоч трошки подихав”... На столі, за яким Шевченко сидів, Лєсков побачив два стосики укладеного ним букваря, один примірник автор подав гостю: “Прогляньте його та скажіть мені, що ви про нього думаєте”...

Однак за тиждень до того, в листі до Варфоломія Шевченка від 22 січня хворий поет уже гірко констатував: “Погано я зострів оцей новий поганий рік: другий тиждень не вихожу з хати — чаю та кашляю. Аж обісло...” Наприкінці місяця, 29 січня, знову поскаржився в останньому листі до Варфоломія Шевченка: “Так мені погано, що я ледве перо в руках держу. І кат його батька знає, коли воно полегає”. Та не втрачав усе-таки надії переїхати в Україну: “Кінчай швидче в Каневі та напиши мені, як кончиш, щоб я знав, що з собою робить весною”...

Нагадаю, що 14—15 лютого 1861-го, тобто незабаром після початку “нового поганого року” й незадовго до смерті, Шевченко написав свій останній, передсмертний вірш “Чи не покинуть нам, небого...”, в якому відсутня лексема “смерть”, а навпаки, твір-елетія, за пронизливими словами літературознавиці Елеонори Соловей, “є оскарженням смерті, заповітом радості в потойбіччі”:

Дніпро, Україну згадаєм,
Веселі селища в галях,
Могили-гори на степах —
І веселенько заспіваєм...

Наостанок знову повернуся до щасливих Шевченкових днів початку 1858 року, осяяних недавньою присутністю Михайла Щепкіна. Серед захоплених письмових розповідей, відправлених тоді друзям, окремо й особливо наголосу поетове новорічне привітання Михайла Максимовича, якому Шевченко також повідомив у листі від 4 січня про “великого чудотворця Михайла Семеновича”, попросивши Господа милосердного послати довголіття та здоров'я “на славу нашої преславної України”...

Ці всеосяжні й всепроникні Шевченкові слова, на мій погляд, є заповідально-сакральними, бо визначають те, заради чого ми живемо, працюємо, творимо, воюємо і перемагаємо — “на славу нашої преславної України”.

Слава преславній Україні!

¹ Докладно див.: Мельниченко В. Тарас Шевченко: “То от вам “Свяченая вода”; написано панночкою, та ще й хорошою...” // Слово Просвіти. 2023. Ч. 43. 26 жовтня — 1 листопада.

² Докладно див.: Мельниченко В. Тарас Шевченко: “Мій великий друг Щепкін”. М., 2009. 480 с.

В'ячеслав САНДУЛ

Про нас і про наше

“Це – Україна! Ми – українці!” Есеї / Костянтин Сушко. – Кам'янець-Подільський: ТОВ “Друкарня “Рута”, 2023. – 344 с.

лянина Павла Скляра, нічим не видатного, проте одного з тих залишків колишніх мільйонів і мільйонів наших співвітчизників, на яких іще тримається українське село.

Різні люди. За вдачами, за родом занять. Із різних часових шарів. Одному доля одміряла 32 роки життя, іншому у півтора рази більше. Тому 47, тому 60, тій 42, тому 67, тому 35, навіть 30... І – жодного довгожителя за високими мірками! Хіба Григорію Сковороді, Іванові Пулюю та Марії Приймаченко поталанило переступити поріг 70-ліття... Та ще вдівець Павло Скляр, на околиці херсонського села, в тісному кільці рашистських окупантів (“ні до берега не підпускають, – казав авторові по телефону, – ні в степ, як під домашнім арештом уже більше року”), усе ж таки, широко розмріяв дев'ятивдесять років.

Про що говорять оці часові відрізки? Про те, що не жаліли ми своїх видатних. Рідко який із них пішов із життя, як кажуть, своєю смертю. Та й яка ж то “своя”, коли тобі шойно виповнилося 47 літ! Або 42, або 46... Та навіть у 60, до того ж, у неповних... Та ще й, коли тебе спорядили у Потойбіччя в чужій сорочці та в позиченій домовині (Іван Франко)...

Решта: убитий, убитий, убитий, закатований, розстріляний, розстріляний, доведений до самогубства, повшений... Життя жодного (жодної) із представлених у книзі наших світочів, якою б довжиною воно не відзначилося, не розгорталось за сприятливих обставин. І що найгірше – з подання тих, хто перебував, начебто серед найближчих. Цей, якщо можна так сказати, мотив чи посил, і спонукав до написання книжки. Як розповідає сам автор, ідея книжки спостигла його несподівано 19 квітня поточного року у першій половині дня, під час пішохідної прогулянки. Десь за півгодини склалася в уяві вся композиція книжки, визначилися майже всі есеї, а згодом і заголовок до кожного.

Після обіду чоловік сів за письмовий стіл, і за 67 днів завершив роботу. Без перебільшення – титанічну. Адже йому довелося не просто викладати знакові факти про нашу Мову, про Хортицю чи Дике Поле, про Говерлу й Кам'яну Могилю... А далі – про Святослава й Сковороду, про Болбочана, й Вернадського, про Симиренку й Івасюка... Авторів випало донести до майбутнього читача визначальну сутність звитяжного князя і геніального філософа, непереможного полковника й всесвітньо відомого ученого, Божою милістю помілого й геніального композитора... А таке досягається не кількістю залучених фактів, а їхньою вагою і розташуванням у тексті. На кожен есеї витрачалося два, інколи три дні, траплялося, що вистачало й одного! Неймовірний рекорд. Так трапляється, коли письменник не витискує із себе слово за словом, а воістину натхненно викладає факт за фактом, ледь не кожен із яких обгорнутий думкою, що йде від серця.

Автор не дивувався, в жодному разі не захоплювався собою. Він працював, пра-

цював і працював. На четвертій сторінці обкладинки з особливою увагою раджу прочитати його зізнання: “Коли писав, не здогадувався, а на останній крапці осінило: до такої роботи я готувався упродовж усього свого життя. Підсвідомо, але готувався. А впорався із таким огромом фактів, та ще й так швидко, бо, як писав, геть не думав про тих, хто читатиме, а лиш про те і про тих, про що й про кого писав”.

Резюме в тій же коротенькій післямові: “Представивши Рідне Слово, пройшовши ніким не звіданими маршрутами Дикого Поля, Хортиці, Трипілля й Мізина, уздрівши на Кам'яній Могилі те, чого там досі не бачив ніхто, почувши від Говерли лишень тобі мовлене слово, проїнявшись життєписами наших світочів, несподівано відчув, що багато в чому став іншим”.

“Багато в чому став іншим”...

Саме цьому й передувало те, що буквально змусило чоловіка сісти за стіл: після війни ми всі маємо стати іншими, інакшими. Глибшими, змобілізованішими, обізнанішими, послідовнішими, рішучішими. Тому й починає автор власну передмову такими рядками: “Написати цю книжку мене змусила війна, розв'язана кремлівським недоірком. Досі не мав особистих проблем із патріотизмом, та лишень в умовах московської агресії, коли не просто знаєш, а чуєш, відчуваєш, як стогне рідна земля під потопом чужинця, коли нищяться ущент наші міста й села, гинуть краї з країми співвітчизників, тільки тепер збагнув, що досі віддавав себе Батьківщині не сповна. Як, лобові, і ми всі.

...Кадебістський виплодок покладається не тільки на власну силу, а й на наше можливе безсилля. Він добре знає, що в екстремальних умовах спершу висвітається паніка, потім невіра, розчарування. А там уже й до зради один крок.

Звідкіля воно? Насамперед, од невігластва: коли знаємо лишень те, що нам підступно й уміло підсовують збоку; коли свідомість наша формується не на фактах, а на емоціях; коли ми вчасно не встигли (не зуміли, не захотіли) засвоїти істинне, а не вигадане”.

А завершує: “Не поважаємо, не цінуємо ні своє, ні себе. ...Тож час розмочити “сухі цифри і факти” живим наповненням нашої Вітчизни, якої, смію зауважити, ми не знаємо, як слід, у чому, гортаючи ці сторінки далі, ви переконаєтесь. А з другого... Словом, читайте”.

Узявши книжку до рук, шойно вона вийшла з друку, я подумав: есеї про Хортицю... про Кам'яну Могилю... про Дике Поле... Навіть про Мізинський меандр... Що можна сказати про них нового, коли все, здавалося б, писано-переписано? Не кажучи вже про Тараса Шевченка, Володимира Вернадського, того ж Нестора Махна...

І все ж річ не стільки у нових фактах, які ув'єсяє, а в тім, як вони подані разом із відомими. Річ у тональності книжки, яка

зумовлена композицією кожної окремої розповіді. Двадцять шість есеїв, і жодного повтору у формі подання! Приміром, Олекса Довбуш та Устим Кармалюк постають у спільному діалозі обох; Тарас Шевченко – через “сухі” факти біографії, які межують із яскравими епізодами особистого авторського осягнення Великого Кобзаря; Українська Повстанська Армія – шляхом промовистого викладення біографії безприкладної в історії людування, боротьби за свободу; суть Лесі Українки несподівано зримо проступає із “Лісової пісні” й “Давньої казки”; стежка до феномену Петра Болбочана пролягає через політичні коливання Симона Петлюри, Володимира Винниченка...

І в кожному есеї присутній автор. Не тільки через свої роздуми й коментарі. Дуже давнє, давнє й не вельми віддалене минуле, через власні оцінки окремих письменників, істориків, політиків, із якими автор мав (і має!) безпосередні контакти, наближається майже упритум, оте, що сплигло, постає відчутним і зримим. Особливо, коли автор інколи не гребує залучити до розповіді навіть дещо із власних, скажемо так, “набутків у справі служіння Батьківщині”. Нескромно? Недоречно? А ви почитайте книжку й зробіть висновки самі.

Я ж скажу прямо: вартість та навіть унікальність книжки в тім, що все в ній пропущено через шире й відверте серце, без озирання на малодушну недоцільність.

Щирість і відвертість... Боже, як не вистачає нам усім усього! І зараз, і завжди. Насамперед, в оцінці цілих явищ та окремих державних, гуманітарних, суспільно-політичних постатей.

Тож смію запевнити: такого видання, як “Це – Україна! Ми – українці!” досі на наших книжкових обріях не було. А як воно потрібне! І коли прийде час висувати наші витвори на престижне преміювання, то кандидат уже є.

Згадаю ще про одне. Можливо, когось спровокую цим на іронію, та все ж скажу. Книгу варто прочитати не лишень для того, щоб поповнити запас своїх знань, а просто прочитати. Бо її стиль, мелодія фрази сповнені своєрідної енергетики, яка захоплює, заворожує, відрізає тебе від зовнішнього світу і вводить у той світ і отих, про який і про кого ведеться розповідь. Дивовижне відчуття! Жодні “електронні версії” його не подарують. Те відчуття повертає нам любов до справжнього читання, до паперової книжки. Повертає тим, хто його втратив, а хто, через прив'язаність до смартфона, ще не спізнав, прищеплює. Енергетично потужна книжка! У передмові зауважено: “Мужнім і славним захисникам Українського Роду присвячується”.

І що ж? Вийшла накладом... аж у 400 примірників. Хто фінансував? Завершивши роботу над рукописом, автор повідав, як наївно він сподівався, що серед жертводавців і видавців, зараз – ось зараз, вишукється черга на право видання такої

Чому сімнадцять, коли есеїв про видатних українців, як зазначено вище, дев'ятнадцять? А тому, що перший есеї другого розділу представляє не окрему постать, а загалом скіфів, які насправді були й називалися **сколотами**; в есеї “Сонце сходить” бесідує між собою Довбуш і Кармалюк; чотирнадцятий есеї представляє нашу звитяжну УПА; а дев'ятнадцятий розповідає про авторського земляка, сучасного се-

Різдвяна казка сестер Тельнюк

13 грудня в Культурному кластері “Краків” панувала атмосфера Різдва, яку створили співачки сестри Галя і Леся Тельнюк.

Галина ДАЦЮК, журналістка

Дитинство Галі й Лесі минало у Великому Місті, тому дівчатка не бачили вдома традиційного Різдва. Київські діти, вони знали про свято хіба що з книжок. Проте в серці завжди жило бажання відчувати в місті справжній дух українського Різдва. І вони принесли це диво в Місто самі. “Різдвяні пісні Тельнюк: Сестри” — це ніжна вишукана казка в музиці, словах і виконанні. Вона про те, що в душі кожної дорослої людини живе дитина.

“На Різдво ми всі стаємо дітьми — трохи бешкетними. Ці пісні написані щасливим серцем. Бо ми просто зобов’язані бути щасливими”, — каже Галя Тельнюк.

Коли щаслива дитина озивається в серці безмежно талановитих людей, то народжується не лише свято, а й Бог! Ми відчували його в кожній колядці, сповненій любові. Ця казка біла й ніжна, виглядає першу зірку на небі, загадує наші бажання. І ми самі стаємо святами.

У колядках — передріздвяна метушня, коли потрібно приготувати не менше 12 страв, смачних, запашних. Накрити стіл. Одягти ялиночку. Ми стаємо трішечки чаклунами. Радіємо світові й небу, дитинчати, яке народилося у Віфлеємі.

Музику до всіх поетичних колядок написала Леся Тельнюк. А за тексти обирали улюблені поезії. Наприклад, “Сад Різдвяний” Івана Малковича.

*Хтось із дитям удвох
бродить різдвяним садком.
Каже дитятко: “я — Бог”*

*трусить сніжком.
Кутає благодать
їх в найтихішім з садів,
пир’ям холодним риплять
білі гусятка слідів.*

Вірші Б.-І. Антонича, у яких непохитна віра і любов до Матері Божої, Заступниці, Цариці Неба і землі. Слова Кароля Войтили: “Любов — це те, що робить нас непереможними. Тому нічого не бійся — відкрий своє серце”. “Ці слова носив у серці Герой України Роман Ратушний”, — каже зі сцени Галя Тельнюк. І зала завмирає. Сестри співають і ведуть дійство. Звучать деякі колядки на вірші Галі Тельнюк. А всю божественну музику написала Леся. Особливої святковості програмі надає супровід Президентського оркестру під орудою полковника Максима Гусака.

На долоні твоїй, мій Боже, спить маленьке дитя. Це теж Кароль Войтила, він же Папа Іван II. Дитятко в долоні Бога — це наші діти, найдорожче, що у нас є.

Для кожного з нас є диво, коли має народитися Бог. Він народжується в нашому серці, дає сили жити, захистить нас, народжений. Різдвяні мотиви — білий сніг і білі Янголи.

Ми звертаємося в ці дні до Богородиці Матері і просимо: Діво Пречиста моя, захисти нас Своєю Милістю. Милість Господа в ці дні відчуває кожна людина.

Галя і Леся Тельнюк готували концерт заздалегідь, продумували все — до кожної ноти, рядочка, подиху. Тому ми відчуваємо магнетичну силу колядок і самі стаємо малюнками колядниками.

Унікальна родинна ідея має ще одну особливість — візуальний супровід. До створення Різдвяної Казки доєдналася художниця Оля Третьякова, донька Галі Тельнюк. Оля бачила свято Різдва в дитинстві, святкувала його в Карпатах. Це для неї рідний світ. Вона працювала у проєкті “Барви життя” в Охматдиті. Мала виставки у Словаччині, Чехії.

Тут їй працювалося радісно. Разом із В’ячеславом Мельником вона підготувала 8 картин із чудовими різдвяними сюжетами, якими проілюстрували музичні композиції. Картини ніби розмальовують свято в ніжні блакитно-небесні кольори. Ставши учасником дійства, кожен може “домалювати” колядку самостійно. І огорнутися в атмосферу щастя, віри, надії і любові. На жаль, творчий побратим Олі, Слава Мельник, помер у віці 26 років. А вона

продовжує творити свято українського Різдва. Картин побільшало. Деякі стали чудовими листівками до свята, чималий тираж яких розійшовся. У планах талановитої художниці Олі Третьякової — персональні виставки і поїздка до Японії. Дай Боже!

Словом, цього вечора я перелетіла у світ дитинства. Дух Різдва огорнув щасливими спогадами. Відчула пахощі яблужок, дідуха і маминою свіжоспеченого хліба “з шишками”. Побачила, як таємниче замехретила, зблиснула і урочисто освітила Україну Свят-вечірня зірка. І усі рухи, кроки, слова набували космічної значимості. Вона поєднала нас у дитинній радості.

— Лише раз на землі співали янголи — саме тоді, як у стайні, в яслах з’явилося немовля — наш Спаситель, — казала моя бабуна Наталка.

А тато казав, що треба збиратися на Святу вечерю вчасно. Бо хто запізниться — цілий рік блукатиме.

Ми не спізналися, прийшовши на Різдвяні колядки Галі і Лесі Тельнюк. Тому тепер не блукатимемо. Ми почули, як Янголи співають у Небї, наповнили радістю дива.

Дякую за народження малого Дитяти в нашому серці, дорогі Лесю і Галю!

*На фото: художниця О. Третьякова;
“Різдвяні пісні Тельнюк: Сестри”;
Оліні янголи*

СЛОВО Прогвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Звернення до наших читачів, передплатників, просвітян

Друзі! Тижневик “Слово Прогвіти” — один із небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі — за певного “сприяння” нашої влади опинився на межі припинення свого існування. І тільки ми самі, хто любить, шанує і дорожить українським правдивим і об’єктивним словом можемо допомогти “Слову Прогвіти”. Будь-яка фінансова підтримка видання — це вагомий внесок в українську справу. Тож подаємо Вам наші банківські реквізити:

АТ КБ “ПРИВАТБАНК” (ЄДРПОУ банку 14360570, код банку 305299) відкрито рахунок: № UA26305299000026004036804116; отримувач: ГО “Всеукраїнське товариство “Прогвіта” ім. Тараса Шевченка; код ЄДРПОУ: 00031756.

Призначення платежу заповнюється платником так, щоб надати повну інформацію про платіж.

На наше прохання про допомогу для газети “Слово Прогвіти” відгукнулися:

1. Черняхівський Олексій Іванович — 1000 грн.
2. Любенко О. І. — 500 грн.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Прогвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Ігор ЗОЦ

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова)

Павло МОВЧАН
Микола ТИМОШИК
Георгій ФІЛІПЧУК
Микола ГОЛОМША
Юрій ГАНДЗЮК
Галина ДАЦЮК
Євген БУКЕТ

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Літературна редакторка
Галина ДАЦЮК

Коректорка
Олена ГЛУШКО

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Прогвіти”
обов’язкове.

Індекс газети
“Слово Прогвіти” — 30617

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.